

Øieren grendeforening
v/ Paal Øieren
Rugbråtavegen 63
2218 Lundersæter

Øiermoen 09.02.2021

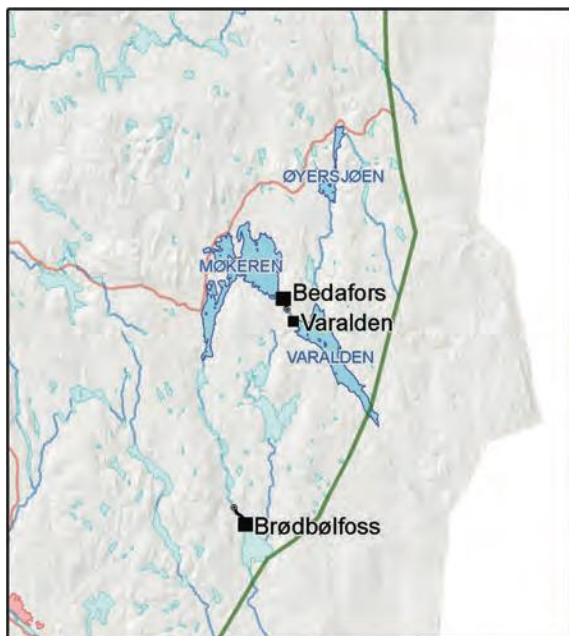
Til Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)
Energi- og konsesjonsavdelingen
Postboks 5091, Majorstua
0301 Oslo

Krav om revisjon av konsesjon for Brødbølvassdraget

Vi viser til vassdragsreguleringslovens hjemmel for vilkårsrevisjon, og revisjonsadgang gjeldende for Brødbølvassdraget med kravfrist 19.06.2022.

Kravstillere er Øieren grendeforening, som omfatter fastboende, hytteeiere og andre brukere av området rundt Øyersjøene (se signaturer). Begrunnelsen for å fremme krav om revisjon av konsesjonsvilkår for Brødbølvassdraget er å forhindre/avbøte skader og ulemper for natur og menneskelig aktivitet på og rundt Øyersjøene som følge av nåværende regulering. Konsesjonsvilkårene må etter vårt syn tilpasses miljøforhold og allmenne interesser bedre enn de gjør i dag.

Store og hyppige endringer i vannstanden til sjøene fører til stor skade for fiskebestand og vannkvalitet, infrastruktur (stier og veier langs sjøene) og landskapsopplevelser. Dette igjen påvirker næringsinteresser (turisme og ferdsel langs Finnskogleden) negativt. Disse lokale, negative følgene av dagens reguleringspraksis overskrider etter vårt syn gevinstene av nåværende vannkraftproduksjonen.

Bakgrunn

Konsesjon for regulering av Brødbølvassdraget (se kart) ble gitt i 1940. Den ble fornyet i 1975. Vassdraget tilhører gruppen vassdragskonsesjoner gitt i perioden 1972-1992 som kan revideres etter 2022. Revisjonsadgang for vassdraget er satt til 19.06.2022 (Olje- og energidepartementet, 2012; s 52) Konsesjonær er Hafslund E-CO Vannkraft som driver [Brødbølfoss kraftverk](#) (årsproduksjon 13,9 GW/h).

Det ble opprettet miljørak i NVE i 2020 etter at en av undertegnede sendte varsel til NVE (3. juni 2020) som ble summarisk behandlet av Miljøtilsyn vassdrag i NVE (01005418-15), og avsluttet angivelig fordi ikke andre hadde

henvendt seg.

I dokumentene omtales Øyersjøen i entallsform, som én sjø. I virkeligheten består Øyersjøen av Nordre Øyersjøen og Søndre Øyersjøen, forbundet med et sund (en å) på ca 500 meter. Dette sundet mellom sjøene utgjør en liten våtmark med hekkende fugler (blant annet fossefall) og viktige gyteområder for fisk. Et topografisk særtrekk for sjøene er at de er dype midt på, men svært grunne nærmest land (se vedlagt dybdekart, bilde 1), slik at tapping gir svært synlige sår i landskapet. (Bilde 5 og 6) Det er en høydeforskjell mellom Nordre og Søndre Øyersjøen som gjør Nordre sjø mer utsatt for variasjonene.

Målestasjonen for «Øyersjøen» er lokalisert nederst i Søndre Øyersjøen. Målingene fanger sannsynligvis ikke opp den reelle vannstanden i Nordre sjø. Det kan virke om konsesjonær ikke alltid har like godt bilde av hvilke følger reguleringen av vannstanden har for de som bor og ferdes langs begge sjøene (Jmfør flere av de vedlagte fotos).

Konsesjonen gir adgang til å regulere Øyersjøen mellom 266,50 moh og 270,50 moh, altså fire meter. Per dags dato utnytter konsesjonær om lag 1,8 m av dette spennet. Det er et mye større spenn enn da hus og hytter ble bygget og stier og badeplasser anlagt rundt sjøene. Fra befolkningens synspunkt virker det som om sjøene de seneste 25 årene betraktes som depoter, til bruk for å lagre vann for energiproduksjon når markedene er på det mest gunstige.

Det nye tappemønsteret går ut på at sjøen fylles opp over høst/ vinter og deretter tappes, oftest fra januar–mars. Det medfører store «isbakker» langs strendene som river alt som finnes av installasjoner (brygger, broer etc) med seg i vårløsningen. (Se bilde 9) "Normalt" sett er ca 1 meter eller mer tappet når våren nærmer seg. Sommerstid er vannstanden på kritisk lavt nivå, blant annet for forbindelsen mellom sjøene. Sommeren 2020 var ekstrem i så måte, jfr nevnte varsel til miljøtilsynet.

Dette medfører erosjon av myrområdene som heves ved høy vannstand, tørker ved senket vannstand og «knekker». (Se flere bilder) Små og store flytemyrer driver nedover sjøen. De kan kile seg fast ved bekkeløp og hindre tilsig av vann, og derved påvirke vannkvalitet o a, ved siden av å utgjøre sikkerhetsmessige utfordringer. Flytemyrer blir gjerne festet med påler av lokalbefolkningen eller av konsesjonær. (Se vedlagte bilder)

Natur- og miljøtilstand

Det er mange fuglearter som har sine miljøer langs sjøen, for eksempel hegre, trane, storlom og fossefall. Som nevnt i forrige avsnitt blir våtmarksområder langs sjøen sterkt berørt særlig av nedtapping. Vinterstid er fuglene avhengige av åpent rennende vann ved åa, og de er sårbare i hekkeperioden når vannet tappes maksimalt.

Fiskearter i Øyersjøene er bl.a. abbor, gjedde, mort og ål. Når sjøen er så lav som for eksempel sommeren 2020, ble det også rapportert om mindre omfang av fisk. Det er bekymring for at småyngel ikke har noe sted å gjemme seg fordi strandsonen blir minimert. Ved tørrlegging av åa, vil fisken få forringet oppvekst/ gyteområde samt bli hindret fra å passere mellom de to sjøene. Vanntemperaturene som artene trives i, vil også endres både av klimaendringer men også av at en innsjø i sommerhalvåret forandres til en «pytt».

Når det gjelder insekter er det bekymring rundt overlevelse av den fredete billen [Bred vannkalv](#). Sommeren 2020 ble to eksemplarer av denne arten observert og fotografert i umiddelbar nærhet av Nordre Øyersjøen (Se bilde 10). Bred vannkalv er regnet som en sterkt truet art i Europa og er derfor fredet også i Norge.

Annen fauna i området er blant annet bever. Beverhytter er observert 2-3 steder i Øyersjøen, men ingen aktivitet er observert de seneste årene da vannstanden har variert så sterkt.

Allmenne interesser

Av allmenne interesser kan nevnes badestrand ved Nordre Øyersjøen (Langnabben), et populært utfluktssted for lokalbefolkningen. Sommeren 2020 var den knapt i bruk på grunn av lav vannstand og tilflytt flytemyr (se bilde 6).

Øyersjøene ligger i et av kjerneområdene for skogfinsk bosetting. I de senere årene har fotturisme langs Finnskogleden vært et tiltak for å styrke og ta vare på kulturen til denne nasjonale minoriteten¹. Flere steder langs sjøen kan en oppleve rester av skogfinsk bebyggelse og andre verdifulle kulturminner. I tillegg til å være en del av lokal kultur og identitet er det å oppleve «det skogfinske» en del av konseptet for turismen i/til bygda. Både leden og partier av stien «Øyersjøen rundt» er skiltet til ulike kulturminner og er et populært turistmål, men blir til tider oversvømmet og vanskelig å vedlikeholde.

En tradisjonell næringsvei i området, har vært sagbruksdrift, og et initiativ er nå tatt for å sette i stand igjen et gammelt sagbruk langs sjøen (148/61), men reisverket i disse bygningene blir truet av råde på grunn av høy vannføring (se bilde 4)

Tradisjonelt har innsjøene hatt stor betydning som ferdselsåre for folk i bygda, noe som selvsagt avhenger at åa mellom sjøene er farbar med båt. Den unaturlige tappingen vinterstid gjør det vanskelig å bruke båter fordi brygger rives bort av isen, eller båtene ikke kan oppbevares i strandsonen på grunn av så sterkt varierende vannstand. Det har betydning for turisme, blant annet med tilbud om kanopadling.

Det finnes et 30-talls hytter og fritidsboliger i umiddelbar nærhet til Øyersjøene. I Søndre Øyersjøen er hyttene lokalisert i områder som er blitt regulert til hyttebygging de seneste 40 årene. I Nordre Øyersjøen ble to-tre hyttetomter utskilt fra gårdsbruk i området før siste verdenskrig (148/77, 148/109 og 148/58), og noen av dem ble bygget før den første konsesjonen trådte i kraft i 1940. Før for ca 25 år siden medførte ikke reguleringspraksis store vansker for ferdsel og tilkomst til hytte. Nå er imidlertid eier avskåret fra å bruke hytten som ble bygget i 1940, mens magasinene fylles vår og høst og alle etablerte stier og veier blir oversvømmet (se bilde 9). Å bygge broer lar seg ikke gjøre fordi isen tar dem med.

Eksempler på skader og ulemper

Konkret medfører dagens praksis at

- Veier og stier anlagt før 1990 blir oversvømmet i høyvassperioder. Dette gjelder både tilkomst til eiendommer langs vannene og stier «Øyersjøen rundt».
- Ved tilsig (nærmest tørrlegging) gjennom åa umuliggjøres båttrafikk mellom sjøene, med betydning for turister, hyttefolk og fastboende.

¹ Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter

- Erosjon/ tørrlegging medfører at
 - Flytemyrer blir en sikkerhetsrisiko og blokkerer inn- og utløpsbekker.
 - Våtmarksområder forringes med følger for fugleliv.
 - Mindre observert beveraktivitet i området rundt sjøen.
 - Fiskebestanden er endret.
- Brygger og andre installasjoner forsvinner.
- Opparbeidet badeplass på friområdet «Langnabben» kan knapt tas i bruk.
- Mulighet for at rødlistet insekt trues (Bred vannkalv) Se dokumentasjon

Brudd med konsesjonsvilkårene

I Konsesjonen for Brødbølvassdraget av 1975 framkommer det at «fortsatte overtredelser» av flere vilkår kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake. Det er dette vi mener er skjedd gjennom de seneste årenes endret reguleringspraksis. Konsesjonshaver har ikke besørget **at vassføringen i lavvassperioden blir så jevn som mulig** (post 2 i konsesjonen) og ikke forhindret **skadelige virkninger av omfang for almene interesser** (post 7 i konsesjonen).

Prioritering

Vi er klar over at det er flere vassdrag i samme kategori som Brødbølvassdraget og som kan stå foran vilkårsrevisjon i 2022. Foruten de hensyn vi omtaler her, mener vi det er faglig støtte i NVE og Miljødirektoratets rapport [Vannkraftkonsesjoner som kan revideres innen 2022- Nasjonal gjennomgang og forslag til prioritering](#) for å prioritere dette vassdraget. Brødbølvassdraget blir her plassert i kategorien vassdrag med stort potensial for forbedring av viktige miljøverdier, og med antatt lite eller moderat krafttap i forhold til forventet miljøgevinst. Faktisk er Brødbølvassdraget rangert blant de tre med høyest prioritert (1.1) blant vassdrag i Glomma-vassdragene som trenger vern (vedlegg 2) Særlig påvirkningen på fiske er i kategorien dramatisk (markert med rødt i tabellen).

Utredningen beskriver vassdraget slik:

«Det er store regionale interesser knyttet til friluftsliv og kulturlandskap. Området er lett tilgjengelig med DNT-ruter og hytter i umiddelbar nærhet til vassdraget. Vassdraget er populært for kanoturer. Varaldskogen kulturlandskap grenser helt inn til magasinene og er registrert både på grunn av mange kulturminner, men også på grunn av stor økologisk og botanisk verdi.» (Miljødirektoratet/NVE, 2013; s 88)

Forslag til tiltak

Undertegnede krever at det opprettes I en revisjonssak av konsesjon for Brødbølvassdraget. Følgende momenter bør vurderes tatt inn i konsesjonen:

- Minimums- og maksimumsvannstand.
- Beslutning om ny vannføringsvariasjon

Minimums- og maksimumsvannstand : I henhold til konsesjonær utnyttes om lag 1, 8 m av de 4,0 m som konsesjonen gir hjemmel for. Øyersjøene reguleres til maksimum 270,43 cm og minimum 268,63. Vårt krav er at svingningsmonnet reguleres til maksimum 270,30 og minimum 269,40. det vil gi et svingningsmonn på i underkant av en meter, tilsvarende som for Møkeren (se tabell),

	Maksimum	Minimum	Svingningsmonn
Nåværende moh	270,43	268,63	1,8 m
Krav moh	270,30	269,40	0,9 m

Mindre variasjon: De beste betingelsene for natur og allmenne interesser er en mest mulig stabil vannstand.

Vi mener også det bør settes nye vilkår for å rette opp skader og ulemper for allmenne interesser som har oppstått som følge av reguleringen, det vil si at konsesjonshaver tar ansvar for å bedre kvaliteten på stier i området og tilrettelegger for av vandring av fisk. Konsesjonær må også sikre flytemyrer som kan blokkere ferdsel på og inn/utløp til sjøen.

Øieren grendeforening bidrar gjerne med ytterligere informasjon og dokumentasjon i tilknytning til kravet.

Med vennlig hilsen

Paal Øieren (sign)
Leder, Øieren Grendeforening

Anita Digeraas (sign)
Tone Øiern (sign)
Trond Nilsen (sign)

Medlemmer i
Arbeidsutvalg for vann og
miljø, Øieren
Grendeforening

Kopi: Kongsvinger kommune
Austmarka Utvikling

Referanser

Olje og energidepartementet (2012): Retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdrags- reguleringer

Miljødirektoratet/ NVE (2013): Vannkraftkonsesjoner som kan revideres innen 2022 Nasjonal gjennomgang og forslag til prioritering

Bilde 3

Vannstand Vinter 2020

Bilde 4

Vannstand vår 2020 Gammel sag (Nordre Øyersjø) (148/61) som etter planen skal vedlikeholdes.

Bilde 5

Badestrand «Langnabben» Øyersjøen sommer 2020

Pga tilkjørt sand er dette en brukbar badestrand og leirplass som benyttes av lokalbefolkning og tilreisende.

Bilde 6

Flytemyr som tørkes ut Nordre Øyersjøen, ligger ved badeplassen Langnabben

Flytemyr Søndre Øyersjøen (Rimbila) festet med staker

Flytemyr Nordre Øversjøen

Bilde 7

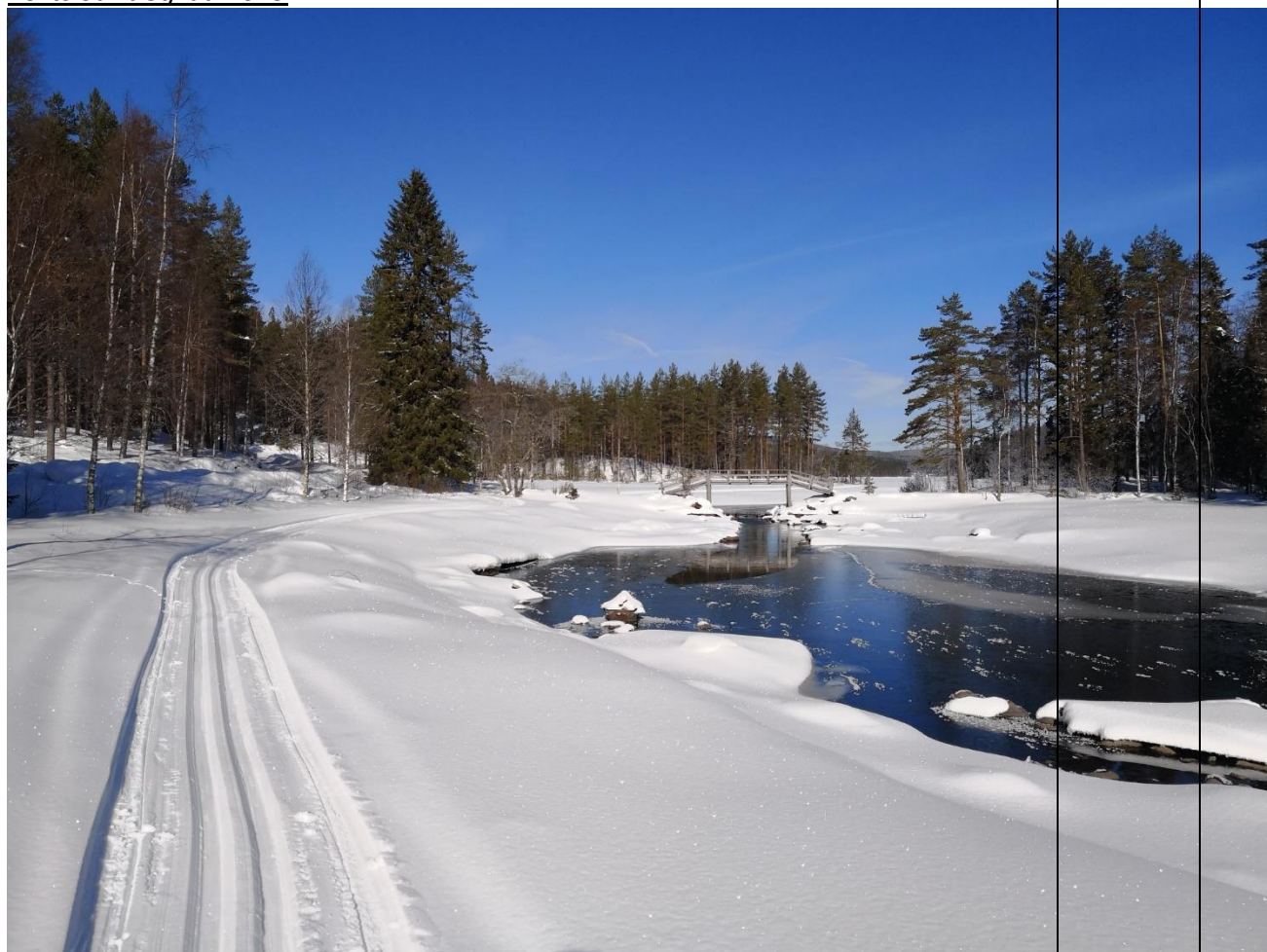
Sundet (åa) mellom_Nordre og søndre Øyersjøen, ufremkommelig via båt/ kano
vår 2020

Bilde 8
Sundet/ Åa

Forts Sundet/ åa 2019

Bilde 9

Tilkomst til hytte Nordre Øyersjøen høst 2020 (Verkåsva Gnr 148, Bnr 77)

Til venstre – sti bygget opp med tilkjørt grus ca 2018

Samme «tilkomst» sett fra vest

Samme «tilkomst» sett fra vest

Bro til hytte tatt av isen 2020

Tilkomst til hytte Nordre Øyersjøen høst 2020 (

Bilde 10

Bred vannkalv

To bilder: Bred vannkalv observert og fotografert i umiddelbar nærhet av nordre Øyersjøen sommer 2020.

